

СЛ. ТЕМА: Виховання активності учнів та підготовки їх до життя в умовах ринкових відносин на основі розвитку самоврядування

**З усіх творінь найпрекрасніше – людина,
яка отримала гарне виховання**

Епікет

Освіта і виховання – основа розвитку особистості і суспільства, нації, держави. Вони є визначальним чинником політики, економіки, культури і науки. Тому рівень освіти і науки визначає місце і роль держави у світовій спільності. ХХІ століття висуває до освіти нові вимоги. Пріоритетом розвитку освітньої галузі стає формування творчої особистості. У Національній доктрині розвитку освіти визначено, що державі потрібні не відмінні виконавці, а інтелектуально розвинені, творчо обдаровані особистості здатні будувати програму успішної життєвої і професійної діяльності. Тому і виникла необхідність у пошуках інноваційних шляхів створення середньої школи, яка б і створювала сприятливі умови для розвитку і саморозвитку особистості як творця і проектувальника свого життя.

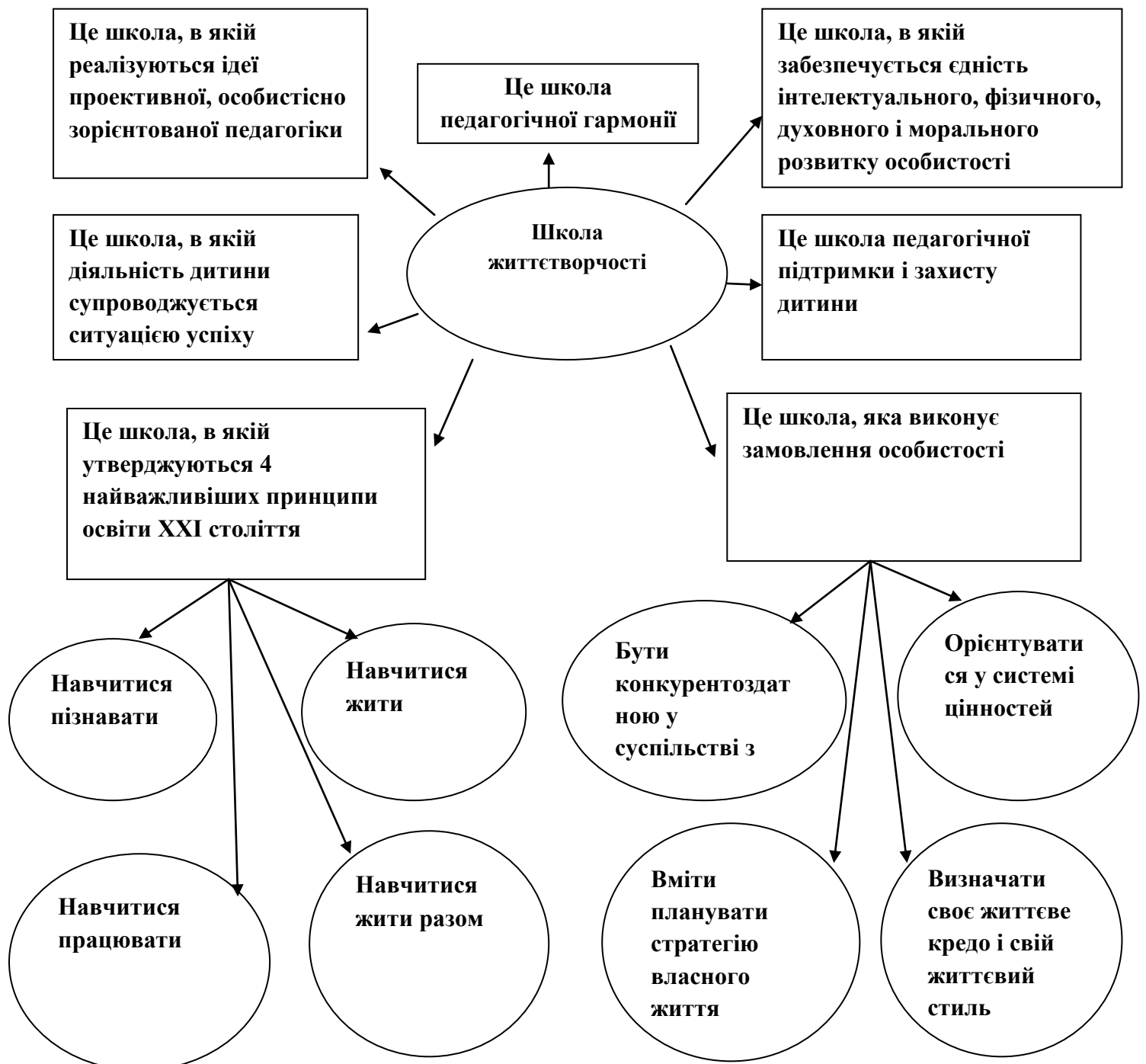
СЛ. Які ж інноваційні технології, що ведуть до успіху в діяльності:

- це інноваційно-комунікативна технологія (готує до життя в інформаційному просторі);
- ігрові технології (залучають до творчої діяльності і спілкування, стимулюють пізнавальну активність учнів);
- технологія формування творчої особистості (розвиток систематичного мислення та творчих здібностей, пізнавально-пошукова діяльність);
- проектна технологія (передбачає самостійне освоєння учнями навчального матеріалу, створення конкретного вдалого продукту, що дає можливість пережити ситуацію успіху самореалізації);
- технологія інтерактивного навчання (створює сприятливі умови, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність);

- технологія критичного мислення (використання досвіду дитини, формування усвідомлення проблем, пошуку та осмислення нової інформації, розв'язання проблем).

Для того, щоб виховати людину, яка здатна до самостійного мислення, самореалізації як професійно, так і особистісно, яка вміє об'єктивно оцінювати свої здібності й можливості, прагне самовдосконалення, вміє долати перешкоди наша школа вступила до експериментальної роботи по створенню школи життєтворчості, формуванню соціально адаптованої особистості. Ось модель школи життєтворчості

СЛ. Модель школи життєтворчості

СЛ. Основною метою є виховання інтелігентної, здорової, творчої, компетентної особистості – носія національних цінностей, загальнолюдських, наукових, філософських надбань, яка живе в гармонії з природою і сама з собою.

Наше основне завдання – допомогти учням оволодіти технологіями життєтворчості, компетентно обрати власний шлях, тому наша школа – навчальний заклад для тих, хто бажає досягти успіхів у житті і бути готовим до життя в ринкових умовах.

Для реалізації експерименту ми створили модель компетентного випускника.

СЛ. Це наш випускник, який:

1. Реалізує себе в житті
2. Прагне до підтримки інших
3. Сприймає життя як постійне навчання
4. Є активним учасником культурного розвитку
5. Буде в майбутньому висококваліфікованим працівником
6. Є інформованим громадянином
7. Є захисником навколишнього середовища

Щоб досягти цієї мети були введені курси за вибором і спецкурси: «Логіка» - 2-гі класи, «Шукачі скарбів»3-4 класи, «Основи етикету»-3, 7 класи,»Основи економічних знань»-4 класи «Пізнай себе» - 5-ті,6-ті класи, «Азбука здоров'я» - 6-7мі класи. Для дітей відкриті гуртки, секції.

СЛ. Створена система виховної роботи щодо реалізації експерименту.

Тематика виховних годин по розділу «Випускник – людина культурна»

Жовтень	
1 класи	Культурна поведінка у школі «Хочу, можна, не можна, потрібно»
2 класи	«Поспішайте робити добро»
3 класи	«Тримайтесь з гідністю за всяких обставин»
4 класи	«Дружити треба вміти»
5 класи	«Культура зовнішнього вигляду»
6 класи	«Навчіться стежити за собою»
7 класи	«Я хочу бути у центрі уваги»
8 класи	«Як у вас з почуттям гумору»
9 класи	«На красиву людину приємно дивитись»
10 класи	«Зустрічають по одягу...»
11 класи	«Ми народженні, щоб нести відповідальність за своє життя»

Тематика виховних годин по розділу «Випускник – людина творча»

Листопад	
1 класи	«Я малюю світ»
2 класи	«Як треба працювати: наукова організація праці»
3 класи	«Уроки праці та вибір майбутньої професії»
4 класи	«Творча організація і творче натхнення»
5 класи	«Сумлінна праця плюс творчий пошук»
6 класи	«Як роблять наукові відкриття»
7 класи	«Культура розумової праці в школі та вдома»
8 класи	«Талант і праця до сьомого поту»
9 класи	«Роль ідеалу в житті»
10 класи	«Кроки до життєвого успіху»
11 класи	«Золоті правила життя»

Тематика виховних годин по розділу

«Випускник – людина, що дбає про своє здоров'я»

Грудень	
1 класи	«Мій режим дня»
2 класи	«Хочу бути здоровим »
3 класи	«Життя – найвища цінність»
4 класи	«В здоровому тілі – здоровий дух»
5 класи	«Мої правила здоров'я»
6 класи	«Як полюбити себе»
7 класи	«Я пізнаю себе»
8 класи	«Шкідливі звички та їх згубний вплив на дитячий організм»
9 класи	«Краса і здоров'я»
10 класи	«Промова на захист свого здоров'я»
11 класи	«У чому цінність життя. Що я ціную»

Тематика виховних годин по розділу «Випускник – людина знань »

Січень	
1 класи	«Вчись читати і мислити»
2 класи	«Як навчитися вчитися?»
3 класи	«Як розвивати логічне мислення»
4 класи	«Як треба розвивати свою пам'ять»
5 класи	«Читання – ось процес навчання»
6 класи	«Як попередити перевтомлення під час навчання»
7 класи	«Правила ведення документації»
8 класи	«Дисципліна мислення. Як навчитися писати твори»
9 класи	«Думати і творити самостійно»
10 класи	«Пошук інформації в Інтернеті»
11 класи	«Що таке здібності та як їх розвивати»

Тематика виховних годин по розділу

«Випускник – людина комунікабельна»

Лютий	
1 класи	«Мої друзі і товариші»
2 класи	«Що означає бути добрим товаришем?»
3 класи	«Напиши листа незнайомій людині»
4 класи	«Культура спілкування»
5 класи	«Немає більшої розкоші, ніж розкіш спілкування між людьми»
6 класи	«Виховання впевненості в собі – запорука добрих стосунків з друзями»
7 класи	«стратегія прийняття рішень»
8 класи	«Листи до себе. Листи до батьків»
9 класи	«Я і світ»
10 класи	«Впевненість та самовпевненість у стосунках. Як навчитися володіти собою»
11 класи	«Якості, які необхідно виховувати в собі, щоб досягти успіху серед однолітків»

Тематика виховних годин по розділу «Випускник – людина соціальна»

Березень	
1 класи	«Людина серед людей»
2 класи	«Захищайте природу»
3 класи	«Людину охороняє закон»
4 класи	«Взаємозв'язок прав та обов'язків»
5 класи	«Навіщо потрібні правові знання »
6 класи	«Значення прав дитини(людини) в сучасному світі»
7 класи	«Демократія – як принцип організації суспільного життя»
8 класи	«Погляди видатних діячів України на сенс життя»

9 класи	«Роль молоді в розвитку демократичних процесів в Україні»
10 класи	«Сила соборності. У чому вона»
11 класи	«Ми відповідальні за своє життя»

Щоб успішно реалізувати цілі особистісно орієнтованого навчання і виховання учнів необхідна особлива організація навчально-виховного процесу в усіх ланках школи, яка б поєднувала як колективну, так і індивідуальну роботу школярів.

Педагогічна діяльність спрямована насамперед на створення умов для розвитку особистості учня. Виходячи з цього основна мета в роботі вихователя полягає в наданні допомоги учням в реалізації своїх соціальних функцій. Важливо відшукати такі форми організації та методи виховної роботи, які б задовольнили усіх учасників навчально-виховного процесу – учнів, вчителів, батьків і дали змогу ефективно розв'язувати суперечності між колективною формою навчання в середній школі і індивідуальним розвитком особистих інтересів, обдарувань учнів. Без педагогіки співробітництва вчити і виховувати дітей неможливо.

Знання особистісних особливостей, побутових умов життя, стосунків у сім'ї забезпечує можливість індивідуального підходу до кожної дитини і її родини.

СЛ. Виховна робота в школі має бути спрямована на

- підвищення культурного рівня учнів,
- підготовку їх до життя в умовах ринкових відносин,
- на подолання дефіциту спілкування школярів,
- виховання господаря своєї землі.

Кінцевою метою виховання особистості є її підготовка до виконання комплексу ролей, необхідних для повноцінного і змістовного життя. Вони мають втілювати у собі всю багатогранність функцій людини. Це ролі громадянина, трудівника, громадського діяча, сім'янина і товариша. Вибираючи ролі для учнів, необхідно забезпечити їх послідовність, зміну, сполучення для створення умов з виявлення особистісної неповторності, самореалізації і самовизначення вихованців через вільний вибір змісту і способів діяльності.

Результати виховання досягаються при умові надання учням свободи самостійного вибору діяльності, створення ситуації успіху, задоволення їхніх потреб та інтересів.

СЛ. Вважаю, що виховну роботу слід проводити за такими напрямками:

- індивідуальна робота з учнями, яка включає систему засвоєння школярами комплексу соціальних ролей;
- робота з дитячим колективом або групою учнів, що включає систему творчих справ, коли учень оптимально включається в процес спільної діяльності з метою удосконалення навичок взаємодії;
- робота з батьками, оскільки збереглися традиції української родинно-побутової культури, панує шанобливе ставлення до батьків;

Класний керівник організує індивідуальну роботу з учнями, батьками, проводить класні години, зустрічі, екскурсії згідно з віком учнів, а творча робота цікава як для молодших, так і для старших учнів.

Учнівське самоврядування дає можливість показати себе в ролі лідера. Це розширення діяльності дорослих і дітей. Це можливість навчитися жити і працювати за законами демократичного суспільства, де існують гуманістичні відносини між людьми.

СЛ. Принцип дії педагогів щодо учнівського самоврядування виражається формулою «Радь! Пропонуй! Покажи перспективу зростання! Зацікав! Захопи! Довіряй! Аналізуй! Дай вихід дитячій ініціативі! Але не «тисни!»

На сучасному етапі сутність учнівського самоврядування полягає в тому, що надається більше прав і повноважень учням, створюються широкі можливості для самореалізації, накопичення досвіду управлінської роботи, забезпечується захист прав та інтересів школярів. Новий аспект полягає в тому, що самоврядування виступає одним із напрямів громадянської освіти учнів, не як засіб керування школярами, а як процес привчання жити в демократичному суспільстві.

Діяльність органів самоврядування сприяє згуртуванню шкільного колективу, розвитку громадянської думки, процесу соціалізації учнів, більш ефективному входженню у доросле життя.

Робота самоврядування спрямовується таким чином, щоб кожний учень знайшов своє місце у справах колективу.

СЛ. Основними вимогами для успішного розвитку учнівського самоврядування мають бути:

- **зацікавленість у його розвитку педагогічного колективу та більшості учнів;**
- **чіткий розподіл обов'язків по керівництву органами самоврядування;**
- **чітка система роботи органів самоврядування в масштабі школи.**

Реалізація завдань по організації учнівського самоврядування пов'язана з необхідністю подолання такої суперечності, як от: самоврядування потребує самостійності учнів, але воно неможливе без удосконалення педагогічного керівництва. Необхідна взаємодія педагогічного та учнівського колективів у досягненні загальної мети – формування ініціативної, соціально активної, здатної приймати нестандартні рішення особистості.

Робота самоврядування спрямовується таким чином, щоб кожний учень знайшов своє місце у справах колективу. Адже “кожну справу самі придумуємо, самі виконуємо і самі оцінюємо. Так складається справжнє самоврядування.

СЛ. До пріоритетних напрямків діяльності органів учнівського самоврядування слід віднести:

- **навчальну роботу;**
- **виховну роботу (нетрадиційні форми проведення загальних справ, організація дозвілля, спортивно-туристична, пошуково-краєзнавча робота, правове виховання тощо);**
- **інформаційно-методичну роботу, як от: участь у районних, шкільних об'єднаннях.**

Через отримання нової інформації, формування в учнів асоціативно-комунікативних уявлень та понять, як от: толерантність, громадянська позиція, відповідальність та створення власної думки – можна навчити учнів умінню брати участь у громадському житті.

СЛ. Доцільно використовувати діалогічні методи навчання та виховання, а саме: дискусії, колективне обговорення проблеми, використання психодраматичних ситуацій, рольових ігор, створення проектів, соціальні та

політичні ігри, уроки-диспути, “круглі столи”, уроки прес-конференції, семінари, психологічні тренінги. Під час створення учнівського самоврядування використовуються рольові ігри як один із найбільш ефективних засобів навчання.

Дієвість самоврядування виявляється при умові надання учням реальної самостійності, котра не відхиляє тісного співробітництва з педагогами.

СЛ. Основними завданнями педагогічного керівництва учнівським самоврядуванням є:

- визначення системи органів колективу і уповноважених осіб з числа учнів;
- передача дітям організаційного досвіду;
- навчання їх організаторській майстерності;
- залучення школярів до самоуправлінської діяльності та роботи органів колективу;
- надання їм необхідної допомоги.

Отже, для того, щоб навчити учнів самостійно ставити задачі, планувати свою діяльність, виконувати і контролювати її, необхідна систематична робота вчителя- класного керівника.

Цінність учнівського самоврядування полягає в тому, що учні глибоко проникають у сутність своїх прав та обов'язків. Відповідальні справи керівництва життям школи доручають частині активу, а поступово всьому учнівському колективу. Тому в процесі організації самоврядування необхідно чітко сформулювати права і обов'язки кожного учня, ради, комісії чи іншого органу.

Учнівським лідерам треба володіти певними знаннями, програвати ситуації проведення шкільних заходів, формувати органи шкільного самоврядування.

СЛ. Класний керівник пропонує поради:

- виправдовуй довір'я тих, з ким спільно працюєш, кого вчиш і від кого вчишся сам;
- координуй власні дії з діями своїх товаришів в будь-якій ситуації;
- удосконалюй форми спілкування з учнями;
- розвивай вимогливість до себе і ровесників тощо.

Учням слід пропонувати приклади, де звертається увага на зв'язок між умінням організувати власну роботу з її кінцевим результатом. Також повинні бути деякі

СЛ. неодмінні умови успіху:

- послідовність і система – найважливіші з них;
- уміння зосередитися на необхідній справі;

- не братися за декілька справ одразу: це надійний спосіб весь час поспішати і нічого не встигати;
- бути зібраним;
- уважно слухати, щоб чітко знати: що, де, коли, як і чому;
- контролювати себе. В кінці справи ще раз спитати себе: “Куди пішов час”.

Проведення подібної роботи сприяє вихованню лідерів в учнівському колективі. Складний соціальний характер полікультурного простору освіти пропонує педагогу багатий набір засобів для творчої взаємодії з учнями і створює умови для стимулювання їхньої активності. Вчитель спрямує виконання учнями різноманітних дій, спільних творчих справ з метою формування у них досвіду позитивної поведінки. Постановка проблем та спільний пошук шляхів їх розв’язання – це та творча співдружність педагога і учня як партнерів, яка вдосконалюється при допомозі один одному.

Проте на перший план висувається одне з найважливіших завдань навчально-виховного процесу, а саме: адаптація підростаючого покоління до життя у системі ринкових відносин. Життєво необхідно розвивати таку форму організації діяльності учнів як учнівське самоврядування, що надає школярам реальні можливості для вільного прояву особистості в умовах єдиного шкільного та соціального простору. Інакше учні виходять зі школи з певною сумою знань і навичок, але з байдужим ставленням як до своєї справи, так і до життя, з відсутністю всілякої творчої сили та ініціативи. Саме формування навичок урядування, організаторських умінь, соціальної активності та відповідальності, відкриття справжніх лідерів забезпечує самоврядування в школі.

СЛ. Принципи свободи, демократизму, вміння приймати рішення і нести за них відповідальність необхідно прищеплювати учням ще в школі. Добре організоване учнівське самоврядування стає тією силою, яка може вирішити цю важливу проблему.

Категорія відповідальності є нерозривною складовою розвитку особистості, а отже особистісний підхід неможливий без визнання права особистості на самостійну і відповідальну діяльність. Питання структури організації і принципи самоврядування важливі для забезпечення повноцінного виховного і освітнього процесу, адже вони пробуджують у школярів живий інтерес до справи.

Якщо учнівське самоврядування почне реально діяти, життя всіх учасників навчального процесу стане більш цікавим і демократичним. Щоб продемонструвати зазначене вище, зупинимося на кращих творчих доробках з планування і організації виховного процесу. Це конкурси, олімпіади, предметні тижні, різні заходи. Під час проведення предметних тижнів класний керівник повинен співпрацювати з класним колективом, але в нас цього не отримується.

На підставі аналізу та прогнозу впливу на школу навколишнього середовища, виходячи з даних діагностики міжособистих взаємовідносин у системі “вчитель-учень”, “сім’я-учень”, “колектив-учень”, “учень-учень” визначена проблема учнівського самоврядування, спрямована на розвиток дітей та підлітків активної життєвої позиції, творчих здібностей та ініціативи. Для

вирішення цієї проблеми пропонується діюча модель системи самоврядування, яка складається з центрів розвитку учнів. Роботою центрів керують учні-лідери, об'єднані в Раду лідерів.

Навчальний заклад організує роботу по вихованню в учнів відповідального ставлення до навчання і розвиток пізнавальних інтересів, залучає школярів до участі в предметних олімпіадах усіх рівней, МАН.

СЛ. Від співпраці класного керівника з учнями очікуються такі результати:

- **активна співпраця вчителів, учнів та їх батьків;**
- **підвищення рівня розвитку комунікаційних здібностей учнів, їх творчої активності, рівня вихованості і якості знань;**
- **висока результативність участі школярів у предметних декадах та олімпіадах, інтелектуальних конкурсах, спортивних змаганнях;**
- **підтримання задовільного екологічного стану селища;**
- **зменшення захворювання дітей;**
- **зниження рівня злочинності в мікрорайоні;**

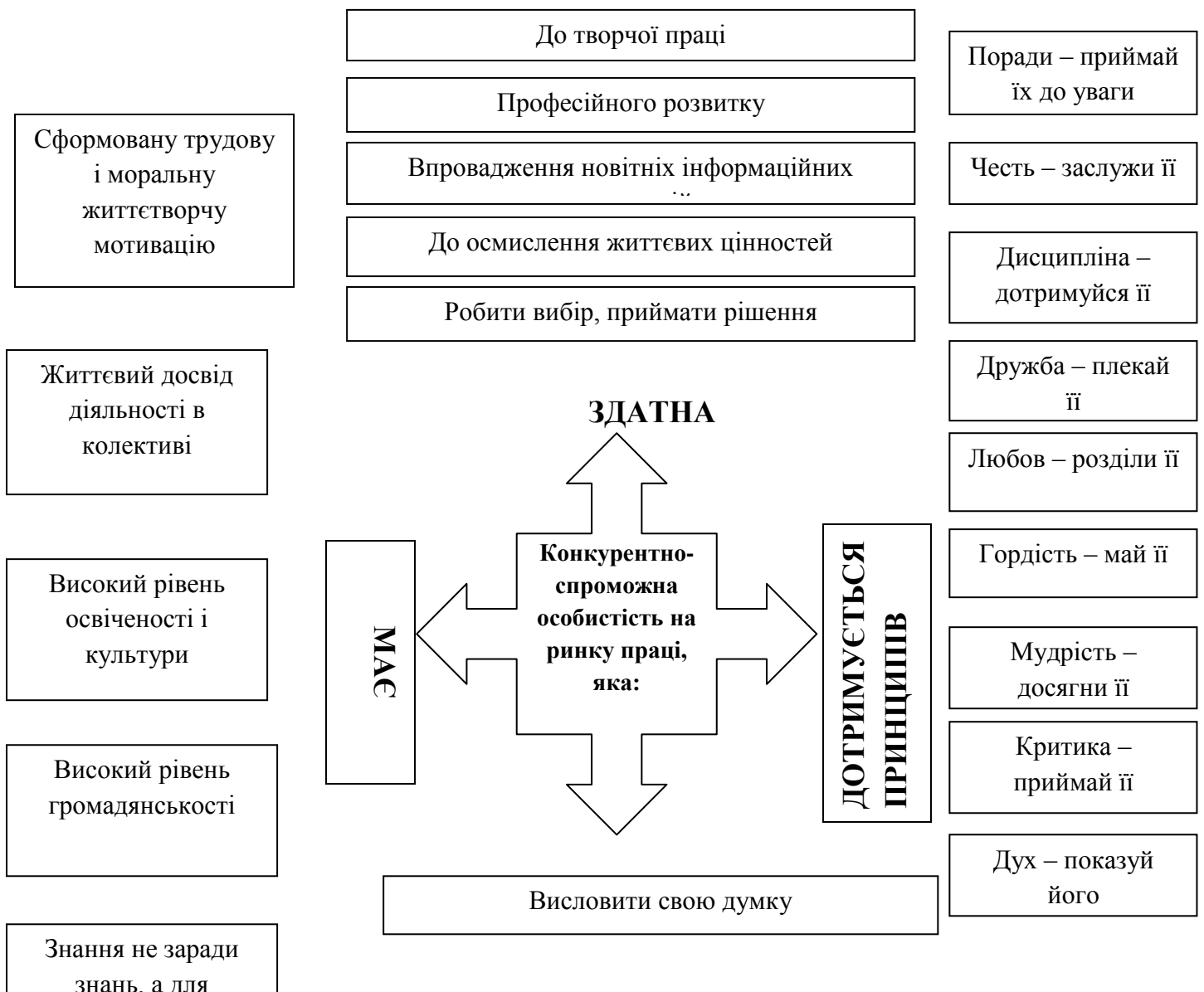
Отже, перед учнями й педагогами розкривається широкий діапазон діяльності, виникають сприятливі умови для самоврядування і прояву інтересів у кожної дитини, залучення учнів до самостійної діяльності, тобто реалізується можливість використання особистісно орієнтованого підходу до навчання і виховання дитини.

Через шкільне самоврядування відбувається процес підготовки майбутніх активних громадян демократичної держави. Діти – учасники життя, а не сторонні спостерігачі. Вони радіють роботі і виявляють винахідливість у праці, бажаючи взяти на свої плечі важку справу.

Педагогічний колектив організує роботу так, щоб вихованці вчилися поважати одне одного та дорослих, щоб панувала атмосфера доброзичливості та взаємної допомоги. Коли є впевненість у своїх силах, легше подолати будь-які перешкоди і труднощі на своєму шляху, легше зорієнтуватися у складній ситуації. Школярі відчувають відповідальність за рішення, яке вони приймають, мають можливість впливати на розв'язання тієї чи іншої проблеми. Саме у шкільному віці усвідомлення своєї участі у вирішенні важливих справ громадянського життя є основою подальшої активної позиції у дорослому житті.

Очікуваними результатами може стати ось така модель випускника школи.

СЛ. Модель особистості випускника

МОЖЕ

Формувати своє бачення світу

Можливості –
отримай їх

Проектувати та захищати проекти

Демонструвати здатність до толерантності

Може вчитись і бути переможцем

Людина –
творець

Може будувати навчальну, потім життєву
траєкторію

Людина -
борець

Здатного до інноваційних
перетворень в умовах
конкуренції, ринкових
умовах